

■ **TALLINN/TARTU:** Nå bugner kjøttdiskene i de baltiske land og butikkene flommer over av varer fra vest. Den eneste haken ved situasjonen er at prisene ligger svært høyt i forhold til inntektsnivået. Og det er og blir et kjempeparadoks at det nå ligger en klam hånd over jordbruksproduksjonen i land som tidligere eksporterte store mengder matvarer.

106324

TETT PÅ BALTIKUM

Ola Matti Mathisen

Det er fordi grensen mot øst i motsetning til før er stengt for disse og andre varer, fordi tollene er krutt så himmelhøyt.

Vi har omtrent ikke handel med Russland lenger. Og det er jo ganske meningsløst, for er det noen som fortsatt kunne trenge mat og andre varer fra oss, er det vel nettopp russerne i den aktuelle situasjon.

Nå kjøper vi blant annet melk fra Finland og andre land, og det har aldri hendt før, sier vår kollega Vello Lään i Estlands nest største by Tartu mens han stønner over handlekurven.

– Hvorfor er det slik?
– Det er politisk begrunnet, de vil tyne oss for å få oss tilbake inn i folden. Hvite-Russland og Ukraina er jo allerede på vei, svarer Vello og går naturlig over til å snakke om situasjonen vis a vis russerne – innenfor Estlands grenser.

Det mest aktuelle nå er tilbakebetalingsavtalen. De som måtte ha trodd at alt er fryd og gammen for esterne når de siste russiske soldater nå forlater landet, må tro om igjen. Pensjonistproblemet gjenstår og det kan vise seg å være langt større enn det ser på på papiret.

Soldatpensjonistene blir

Det dreier seg om de som har vært soldater, men som av forskjellige grunner ikke er det lenger. Estlands president Meri gikk med på president Jeltsins ønske om at de må få bli Estland. Men mange estlendere mener at presidenten dermed ikke tenkte nok over hva han sa ja til. For mens det har vært antydning at det aktuelle antall ligger på 10.000-20.000, mener andre at tallet kan komme så høyt som 50.000, fordi familiene også er med. Og det vil bety en hard økonomisk baksnall for et fremdeles fattig land. Dessuten, selv om estlenderne ikke sier det så høyt: De stoler ikke på dem, like lite som de stoler på andre russerne. De tidligere russiske soldatene kan komme til å opptre som en farlig femtekolonne i en gitt, kritisk situasjon, sier enkelte.

Besøkere fra vest kan mene at estlendere og andre baltene ikke

bare opptrer angstbitersk overfor russerne og alt deres vesen, de bruker ofte slike ordelag at det nærmer seg rasisme etter våre begreper. Men samtidig tar man seg i vare for å irettesette baltene på dette punkt, fordi man på ingen måte er meningsberettiget. Hvordan ville du ha reagert overfor russerne hvis din nærmeste familie for relativt få år siden hadde gått til grunne i en arbeidsleir i Sibir?

Med andre ord: Man skal være varsom med å sette seg til doms over baltene.

Overdådig marked

– Situasjonen er vanskelig, og vi håper på stadig mer hjelp vestfra. Vi vil så gjerne produsere noe, men pengemangel stopper oss. Tenk hvilke muligheter vi burde ha gjennom treforedling, sier Vello mens vi kjører gjennom ranke furuskoger. Møbelproduksjon kunne være en fristende mulighet.

Men de som ikke har muligheter til å betale hva det koster i en vanlig forretning, kan i hvertfall få et relativt godt kjøp på markedsplassen i Tallinn, som i sin myldrende mangfoldighet kanskje er enestående i de land som tidligere var Sovjet-Unionen. Apropos det siste: Her kan man, som andre steder i Øst-Europa, sikre seg de siste, patetiske minner om imperiet som var: Uniformsluer, hjelmer og gassmasker henger i trengsel på bodene og kan kjøpes for 20-50 kroner. Endog vernepliktsbøker fra Den Røde Arme er å få kjøpt! Naturlig nok er det bare turister fra vest som later til å være interessert....

Vi noterer oss at prisene selv på typiske vest-produserte varer, eksempelvis Levis-bukser, ligger på omkring en femtedel av hva de koster hjemme. Likevel er de selvsagt svin-dyre for estlendere. Men to-tre kroner kroner kiloet for poteter kan passere. Og enda billigere er varene hvis du har anledning og energi til å søke direkte kontakt med bøndene. Da kan du eksempelvis få en liter melk rett fra kua for noe over en krone. GLT var med på et slikt melkekjøp, og det slo oss at den gården hvor vi kjøpte melken hva bygningsmessig og teknisk standard angår, var til forveksling lik

en gård i Norge den gangen melken her lå på samme prisnivå!

Ledighet: 38 prosent!

Arbeidsledigheten er foreløpig i følge statistikken langt mindre i de baltiske land enn i Finland og Sverige, men variasjonene er store. I naturskjønne Otepää, som selvarene har pleiet tett kulturell forbindelse med, ligger ledigheten faktisk nå på 38 prosent. Den vesentligste grunnen til det er at stedets eneste bedrift av betydning, hvor man rustet opp brukte biler, har trappet ned fra 200 til 20 ansatte. De ledige får en hundrelapp i måneden i norsk valuta i ledighetstrygd og det reker stort sett bare til melk og brød.

– De må finne på noe, og mange selger bær og sopp som de har plukket, forteller sjefen for guidene i området, Ene Kelder, som legger til at ledighetstrygden faller bort etter et halvt år.

Hun kan også fortelle om økende kriminalitet her ute på landsbygda i ledighetens fotspor.

Behagelig er det i en slik situasjon å oppsøke et slott og fortrengte den brutale virkelighet. Ene viser oss Sangaste-slottet, som er i engelsk stil, men som ble bygget av en av de velstående tyskerne. Han het Friedrich Magnus von Berg og før russerne kom og beseglet også hans skjebne eide han faktisk over 70.000 mål som hørte direkte til slottet. I tillegg kom et like stort areal i form av gårder som lå under eiendommen.

Det besynderlige er at folk i området omtaler tyskeren i meget positive vendinger og gjerne minnes tiden da han «hersket» der.

– Han bragte kulturimpulser til området og han behandlet sine undersåtter meget vel. Det kan en ikke si om de som kom etterpå, bemerker Ene.

et - i baltkennet - i sker

Nå er det rikelig med kjøtt i diskene i Estland. Bildet er tatt på markedet i Tallinn.

Minner om en hær på markedet i Tallinn.

Fem kroon (vel to kroner i norsk valuta) koster en kilo poteter på markedet i Tallinn.

Svensk fortid

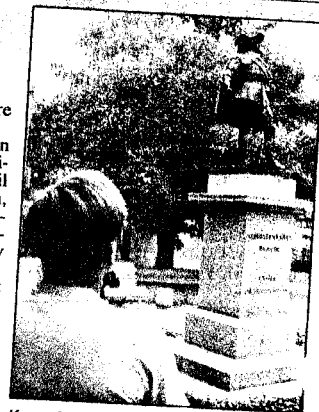
■ Våre skandinaviske naboer har øvet sterk innflytelse i de baltiske land ned gjennom århundrene, sammen med russerne og tyskerne. Svenskene har naturlig nok gjort seg særlig gjeldende i Estland, og det finnes ennå noen som snakker svensk på øyene.

Men kanskje har den nest største by Tartu særlig grunn til å minnes svenskene med glede. Byens stolthet universitetet – Tartu ülikool – ble nemlig grunnlagt under den svenske besettelse av landet, nærmere bestemt av Kong Gustav II Adolf i 1632, på en tid som senere er blitt betegnet som «den gode svensketid». At den ganske nye statuen av Kongen ved universitetet er ualminnelig liten, skyldes ikke noe ønske om å redusere ham i Tartu-boernes øyne, men at en sver

statue her ville harmonere dårlig med omgivelsene.

På grunn av trusselen fra Russland ble universitetet etter kort tid flyttet til Pärnu ved Østersjøkysten, men i 1802 ble det gjenåpnet i Tartu og gjennomgikk en meget positiv utvikling i de år som fulgte. På 1800-tallet ble det faktisk betraktet som et av de betydeligste kunnskapssentre i Europa. Det har i dag blant annet en avdeling for skandinaviske språk og forbindelsen med de nordiske land er igjen betydelig og voksende.

Tartu regnes som den nyere estiske kulturs vugge fordi det under den første nasjonale vekelse i det forrige århundre var et meget aktivt kulturliv der. Her ble den

Kong Gustav II Adolf er ikke stor utenfor universitetet, men det skyldes ikke noe ønske om å redusere hans betydning for byen.

første sangfestival holdt og her ble det første teater i land grunnlagt.

Finsk fremtid?

■ De skandinaviske lands økonomiske satsing i de baltiske land er gledelig nok sterkt økende og ved siden av svenskene er det særlig de nære frender finnene som står på spranget.

I Tartus velrennomerte bryggeri Taru Oletehas får GLT høre at finnene høyst sannsynlig kommer til å overta aksjemajoriteten i nær fremtid, og det er ingen sure miner å registrere av den grunn. Finnes satsing vil nemlig høyst sannsynlig føre til at bryggeriet blir istand til å foreta den investering i teknologi som er absolutt nødvendig for at det skal kunne ha en trygg fremtid og

makte å gå ut på eksportmarkedene med sine produkter. Bryggeriet har nemlig så langt ikke utstyr for pasteurisering – det er med andre ord «levende øl» med tre ukers levetid en drikker i Tartu.

– Alt som har med øltekologi er svært dyrt og vi har ingen muligheter for å skaffe penger hvis de ikke kommer utenfra, konstaterer bryggerimester Ilmar Korgessaar over en skummende seidel.

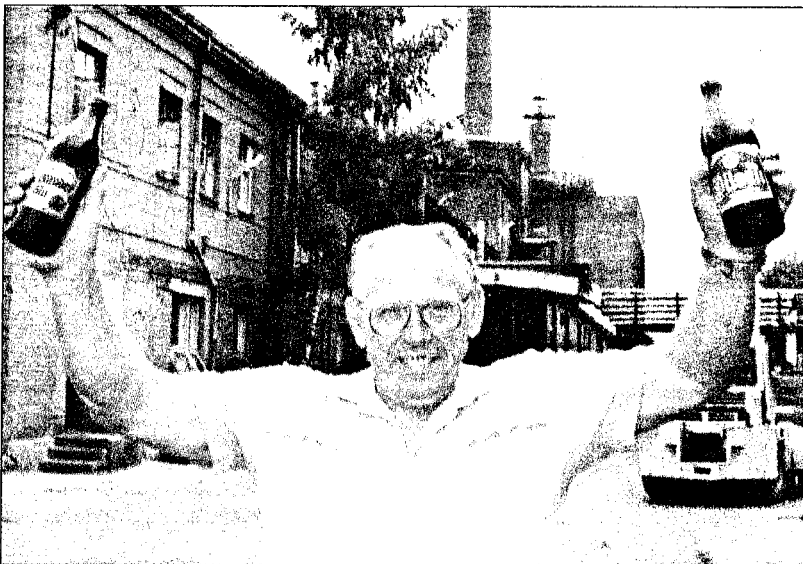
Med en blanding av stolthet og beklagelse presenterer han for GLT et malthus med det samme tyske maskineriet som ble installert for 100 år siden. Det er et levende museum,

men det fungerer upåklagelig!

Tartu-bryggeriet er nummer to av tilsammen syv bryggerier i Estland med en markedsandel på 20 prosent. Bare Saku ligger foran med halvparten av markedet.

Bryggeriet lager fem øltyper, som bryggerimesteren kaller lettøl, men som er atskillig sterkere enn hva vi forbinder med den betegnelsen. Den sterkeste typen er helt oppe i 6,2 prosent.

Sett i forhold til inntektsnivået er ølet langt dyrere i Estland enn i Norge, men det later ikke til å legge noen demper på konsumet.

Bryggerimester Ilmar Korgessaar presenterer stolt sitt øl foran det alderdommelige bryggerianlegget.